

enkelt at besvare, men Inge Mærkedahls konstatering af, at det må føre til et krav om, at den lighedsskabende uddannelsespolitik i geografisk henseende bliver fulgt op af en lokaliseringspolitik inden for industri og serviceerhverv, som i højere grad tilgodeser de mindre udviklede regioner, virker yderst rimelig.

Alt i alt er der altså tale om en velskrevet og god lille rapport, som på en både sober og sikker måde redegør for væsentlige dele af det udviklingsmønster, der siden krigen har kunnet konstateres inden for de 16-19-åriges uddannelsesvalg og i delingen efter 7. klasse.

Jørgen Elklit

Socialdemokratiet: En socialdemokratisk lokaliseringspolitik, København, 1978.

På en række uddannelsesinstitutioner med fagtraditioner omkring fysisk planlægning og rumlige strukturer er der i de senere år blevet publiceret regionalpolitisk orienterede analyser, indeholdende forskellige overvejelser omkring statens intentioner. Disse arbejder har på mange måder haft en ret spekulativ karakter, idet det har skortet på egentlige politiske hensigtserklæringer fra de statsbærende partier, såvel som fra de betydeligste interesseorganisationer.

Hvad de sidste angår, har såvel industrirådet, som arbejderbevægelsens erhvervsråd i det forløbne år offentliggjort en første stillingtagen til aspekter af regionalplanlægningsfeltet.

Et langt videre sigte - omfattende hele spørgsmålet om ulige regional udvikling, arealanvendelsesstyring og fysisk planlægning - har imidlertid det udspil, der danner grundlaget for de følgende betragtninger: nemlig debatoplægget: "En socialdemokratisk lokaliseringspolitik".

Oplægget er udarbejdet af et udvalg med deltagelse af så prominente socialdemokratiske politikere som Erling Dinesen, Ivar Nørgaard og Erling Jensen, og en række særligt sagkyndige, bl.a. SID-formanden fra Hanstholm, Peter Sand Mortensen, og Mogens Lykketoft fra Arbejdernes Erhvervsråd. Udvalget, der blev nedsat på den socialdemokratiske kongres i 1973 - har haft til opgave at analysere den igangværende regionale udviklingsproces og de eksisterende offentlige styringsmuligheder og på den baggrund udforme et samlet forslag til en socialdemokratisk politik på området.

Udvalget fastsætter 3 såkaldte "hovedhjørneste" for den socialdemokratiske regionalpolitik, nemlig LIGHED, ARBEJDE og NÆRHED. Medens de to første er gamle

enkelt at besvare, men Inge Mærkedahls konstatering af, at det må føre til et krav om, at den lighedsskabende uddannelsespolitik i geografisk henseende bliver fulgt op af en lokaliseringspolitik inden for industri og serviceerhverv, som i højere grad tilgodeser de mindre udviklede regioner, virker yderst rimelig.

Alt i alt er der altså tale om en velskrevet og god lille rapport, som på en både sober og sikker måde redegør for væsentlige dele af det udviklingsmønster, der siden krigen har kunnet konstateres inden for de 16-19-åriges uddannelsesvalg og i delingen efter 7. klasse.

Jørgen Elklit

Socialdemokratiet: En socialdemokratisk lokaliseringspolitik, København, 1978.

På en række uddannelsesinstitutioner med fagtraditioner omkring fysisk planlægning og rumlige strukturer er der i de senere år blevet publiceret regionalpolitisk orienterede analyser, indeholdende forskellige overvejelser omkring statens intentioner. Disse arbejder har på mange måder haft en ret spekulativ karakter, idet det har skortet på egentlige politiske hensigtserklæringer fra de statsbærende partier, såvel som fra de betydeligste interesseorganisationer.

Hvad de sidste angår, har såvel industrirådet, som arbejderbevægelsens erhvervsråd i det forløbne år offentliggjort en første stillingtagen til aspekter af regionalplanlægningsfeltet.

Et langt videre sigte - omfattende hele spørgsmålet om ulige regional udvikling, arealanvendelsesstyring og fysisk planlægning - har imidlertid det udspil, der danner grundlaget for de følgende betragtninger: nemlig debatoplægget: "En socialdemokratisk lokaliseringspolitik".

Oplægget er udarbejdet af et udvalg med deltagelse af så prominente socialdemokratiske politikere som Erling Dinesen, Ivar Nørgaard og Erling Jensen, og en række særligt sagkyndige, bl.a. SID-formanden fra Hanstholm, Peter Sand Mortensen, og Mogens Lykketoft fra Arbejdernes Erhvervsråd. Udvalget, der blev nedsat på den socialdemokratiske kongres i 1973 - har haft til opgave at analysere den igangværende regionale udviklingsproces og de eksisterende offentlige styringsmuligheder og på den baggrund udforme et samlet forslag til en socialdemokratisk politik på området.

Udvalget fastsætter 3 såkaldte "hovedhjørneste" for den socialdemokratiske regionalpolitik, nemlig LIGHED, ARBEJDE og NÆRHED. Medens de to første er gamle

socialdemokratiske kendinge, er nærhedskravet nyt. I Socialdemokratiets version indebærer kravet et forsøg på "at tilrettelægge udviklingen i landets forskellige regioner således, at den enkelte uanset bopæl, får mulighed for at fastholde en rimelig nærhed mellem bolig, arbejde, fritidsudfoldelse og serviceydelse fra det offentlige i bred forstand".

At Socialdemokratiet bakker op om nærhedskravet lyder umiddelbart ikke af så meget, men har ikke desto mindre temmelig vidtrækkende implikationer. Hidtil har den socialdemokratiske regionalpolitik nemlig været rettet mod opnåelse af økonomisk vækst. Den økonomiske vækst var midlet til opnåelse og senere fastholdelse af den fulde beskæftigelse, og den statslige omfordeling af den økonomiske vækst skulle sikre de to andre socialdemokratiske mål: ligheden og den øgede velfærd.

Da den økonomiske vækst gennem virksomhedernes spontane lokalisering fandt sted i og omkring de større centre, især København, blev det regionalpolitikens opgave at fremme væksten i disse områder. Det blev gjort gennem arbejdsmarkedslovgivningen, hvis mobilitetsfremmende ydelser blev givet "med henblik på at den enkelte kan overvinde geografiske og uddannelsesmæssige friktioner i sin søgen efter passende beskæftigelse", og gennem boliglovgivningen og støtten til det sociale boligbyggeri i tilflytningsområderne.

Egnsudviklingslovgivningen skabtes som et supplement hertil, ikke i et forsøg på at tilvejebringe ensartede udviklingsmuligheder for alle dele af landet, men bl.a. i erkendelse af, at de store geografiske forskelle i arbejdsløshedsniveauet "vanskeligt imødegås ved flytning på grund af de herskende boligforhold" (FT 1958/59 Til. A sp. 2275). Koncentrationspolitikken i 1960'erne og begyndelsen af 70'erne medførte, at ca. 1/3 af befolkningen havde sin bopæl i Hovedstadsområdet, men selv om den materielle velfærd gennem perioden var stigende, opfattede mange tilflyttere selve flytningen som et velfærdstab. Uoverskueligheden og kedsomheden i de nye boligområder, manglen på kontakt og tilgængelig natur var kritikpunkter, der blev fremsat med væsentlig styrke.

Når Socialdemokratiet nu tager nærhedskravet til sig, må det ses som en delvis imødekommelse af denne kritik, men samtidig som en erkendelse af, at 1/4 mio. arbejdsløse gør koncentrationspolitikken til en mindre farbar vej mod økonomisk vækst - og det tvivlsomme ved at satse på økonomisk vækst som middel til noget som helst.

Indarbejdelsen af kravet om NÆRHED tjener således også som en politisk kompensation for partiets manglende mulighed for opfyldelsen af de to andre "hovedhjørneste": arbejde og lighed, og samtidig som et forsøg på at tage lidt

af vinden ud af Venstres "nære samfund" og muliggøre en politisk omklamring af de stadig stærkere beboergrupperinger.

Opfyldelse af NÆRHEDskravet kan i princippet finde sted på to forskellige måder.

Den ene - som er blevet benyttet herhjemme siden 1958 - består i at forsøge at "lokke" virksomheder til lokalisering i de områder, der hidtil har været forfordelt, de såkaldte egnsudviklingsområder. Lokkemidlerne kan være billige etablerings- og driftslån, betaling af flytteomkostninger, hjælp til omskoling, boliganskaffelse etc. Men socialdemokraterne er helt opmærksomme på, at de virksomheder, der flytter ud, ikke altid er de mest stabile og kun sjældent ligger i den øvre ende af lønskalaen.

Den anden mulighed bygger på en restriktiv politik, hvor man forhindrer virksomheder over en vis størrelse i at udvide i centret og derved forsøger at "presse" virksomheder til udflytning mod egnsudviklingsområderne. Debatoplægget nævner de gode erfaringer med en sådan politik i udlandet - blandt andet England og Frankrig - og fremhæver, at Norge har indført tilsvarende bestemmelser i deres egnsudviklingslov i 1977.

Det springende punkt bliver derfor, om der også herhjemme skal gennemføres en tilsvarende styrkelse af midlerne til udligningen af de regionale forskelle. Spørgsmålet aktualiseres ifølge oplægget "af den kendsgerning, at udflytningen og nyetableringen af virksomheder i kriseårene 1974-1977 næsten er totalt ophørt" (s. 6). Men, "udvalget finder ikke, at der - under den nuværende generelle økonomiske og beskæftigelsesmæssige krise - er behov for at tage sådanne styringsmidler i brug" (s. 26). Lirum larum - katten gør æg. De styringsmuligheder, der skulle afhjælpe egnsudviklingsområdernes særlige problemer under krisen, afviser udvalget med henvisning til krisen.

I stedet trækkes en gammel Venstre-traver frem: nemlig tidligere miljøminister Holger Hansens forslag fra 1972 om oprettelsen af et lokaliseringsrådgivende organ. Dette skal efter forslaget forestå en obligatorisk lokaliseringsvejledning for alle flyttende private erhvervsvirksomheder med mere end 20 ansatte. Modtagelse af vejledning skal også være obligatorisk ved alle statslige og kommunale udflytningsaktiviteter, men hverken de offentlige eller private foretagender er på nogen måde forpligtet til at rette sig efter organets råd.

Forslaget er ejendommeligt ved at mangle selv den spinkleste begrundelse. Det er formentlig også en vanskelig opgave, al den stund udvalget selv noterer de pauvre udenlandske resultater fra en sådan rådgivning. Om Norge hedder det for eksempel: "I årene 1972/74 har lokaliseringsudvalget formået at på-

virke 2-3 virksomheder pr. år til at foretage en udflytning. - I 1975 og 1976 har ingen henvendelser resulteret i en anden lokalisering end den, virksomheden selv oprindeligt havde planlagt" (s. 19). Helt tilsvarende erfaringer har man i Sverige.

Da Venstre i sin tid fremsatte forslaget, sagde den socialdemokratiske boligminister Helge Nielsen: "Vi er som nævnt principielt enige om at søge skævheden i landet modvirket, og jeg skal heller ikke benægte, at et af virksomhederne kan være lokaliseringsvejledning over for erhvervsvirksomheder og institutioner, men jeg tvivler på, at der vil opnås væsentlige resultater blot gennem oplysningsvirksomhed som den, der efter forslaget tillægges et lokaliseringsråd". (1/3-73). Den socialdemokratiske ordfører Svend Auken fortsatte: "I Socialdemokratiet tror vi, problemerne kun kan løses gennem en bedre planlægning og stærkere styring også af den erhvervsmæssige udvikling. Er Venstre at få i tale her?" Det var Venstre åbenbart ikke, så i 1975 fandt Helge Nielsen - der nu var blevet miljøminister - at der kunne være anledning til at tage Venstres eget forslag op, og her i 1978 er det altså blevet den socialdemokratiske politik.

"Den private markedsøkonomis frie kræfter har i for høj grad domineret udviklingen" konstaterer udvalget i sin analyse af årsagen til den regionale ulighed i landet (s. 3). Hos socialdemokraterne blevet det ved konstateringen.

Uden at gå nærmere ind i diskussionen omkring socialdemokratismens udvikling (jvf. for eksempel Politica nr. 2, 1977) kan "En Socialdemokratisk Lokaliseringspolitik" fremhæves som et paradeeksempel på den traditionsrige dichotomi mellem den ideologiske kamp "lidt til venstre" og den førte realpolitik tilsvarende til højre.

Da Venstres landsmøde i 1976 vedtog programmet: "Det nære samfund", udtalte hovedophavsmanden Svend Erik Hovmand: "At andre partier i skrift og tale gør både begrebet og ideerne i "Det nære samfund" til deres, kan vi selvsagt ikke have noget imod, blot de holder sig til "teksten".

Det gør socialdemokraterne. Og hele dette opkog af gamle venstre-ideer, og nogle nye, men utilstrækkelige eller endog uhensigtsmæssige bestemmelser, skal efter forslaget udgøre den fremtidige egnsudviklingspolitik for landets største arbejderparti. Det er muligt, at en sådan politik er velegnet som grundlag for samarbejde med borgerlige partier. Som grundlag for at ændre på den regionale ulighed i Danmark er den ikke meget beventd.

På uddannelsesinstitutionerne kan debatoplæggets analysedel danne et udmærket supplement til andre introducerende arbejder omkring Danmarks regionalproblemer - deres natur og deres indbyrdes sammenhæng. Derimod aktualiserer

oplægget kun behovet for mere dybtgående analyser omkring drivkræfterne bag den regionale udviklingsproces og politikformuleringen i tilknytning hertil.

Måske vil et senere tema-nummer af Politica kunne bidrage til afhjælpning af denne mangel.

Peter Maskell